

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

246

Polityka ekonomiczna

pod redakcją

Jerzego Sokołowskiego

Michała Sosnowskiego

Arkadiusza Żabińskiego

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Beata Filipiak, Kazimierz Krupa, Andrzej Miszczuk,
Krystyna Piotrowska-Marczak, Marzanna Poniatowicz,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Joanna Szynal, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-209-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Nowa strategia rozwoju Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – jej uwarunkowania i ewaluacja	13
Piotr Adamczyk: Wykorzystanie rekomendacji w procesie inwestowania na rynku akcji	24
Agata Balińska: Jakość jako determinanta konkurencyjności agroturystyki	34
Przemysław Borkowski: Rola studium wykonalności w ocenie ryzyka projektu infrastrukturalnego	43
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Wybrane zagadnienia gospodarowania nieruchomościami w procesie rozwoju zrównoważonego	53
Paulina Filip: Franczyza jako system współpracy i finansowania przedsiębiorstw	65
Małgorzata Fronczek: Znaczenie Rosji jako partnera handlowego Polski w latach 1995-2010	76
Marcin Gospodarowicz: Analiza stanu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w Polsce w latach 2006-2010	86
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prognoza rozwoju sieci bankomatów w Polsce	96
Anna Grabowska: Inwestycje na rynku sztuki jako narzędzie dywersyfikacji portfela inwestycyjnego w dobie kryzysów na rynkach finansowych..	106
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna jako element dynamizowania i ochrony polskiego rolnictwa	115
Renata Grochowska: Budżet unijny jako gra interesów państw członkowskich na przykładzie Wspólnej Polityki Rolnej	125
Marcin Jurewicz: Decentralizacja systemu niemieckich izb handlowo-przemysłowych	134
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna a zmiany w funkcjonowaniu sektora produkcji pierwotnej w Polsce	142
Lidia Kaliszczak: Przesłanki i przejawy kształtowania klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości na poziomie lokalnym	150
Renata Karkowska: Ryzyko systemowe – teoria i analiza przyczyn	160
Joanna Kenc: Efekty współpracy głównych miast województwa dolnośląskiego z ich miastami partnerskimi	170
Ewa Kołoszyc: Instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie po reformie Wspólnej Polityki Rolnej	179
Dorota Komorowska: Efektywność gospodarowania wybranymi typami gospodarstw ekologicznych i konwencjonalnych	188

Elwira Leśna-Wierszołowicz: Problemy systemu zabezpieczenia emerytalnego w Polsce w kontekście skarg kierowanych do rzecznika ubezpieczonych w latach 2008-2011.....	199
Janusz Majewski: Pszczelarstwo w Polsce – wybrane problemy ekonomiczne.....	209
Dominika Malchar-Michalska: Rozwój polskiego rolnictwa w perspektywie roku 2030	219
Grażyna Mańczak: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a gospodarka Polski.....	229
Natalia Mańkowska: E-administracja a zdolność konkurencyjna gospodarki	240
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Sałek-Imińska, Monika Zajkowska: Restrukturyzacja jako sposób przeprowadzania zmian organizacyjnych na przykładzie Energa-Operator SA.....	250
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Problematyka wielkoobszarowych gospodarstw rolnych w ustawodawstwie polskim	260
Danuta Miłaszewicz: Postępy w realizacji zrównoważonego rozwoju jako kryterium oceny polityki ekonomicznej	270
Andrzej Miszczuk: Społeczno-ekonomiczne powiązania transgraniczne regionu peryferyjnego (na przykładzie Polski Wschodniej)	280
Bartłomiej Moszoro: Znaczenie innowacyjności przedsiębiorstw w strategii zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie regionalnym	291
Janusz Myszczyzyn: Przesłanki i ekonomiczne konsekwencje polityki protekcyjnej na przykładzie „unii żyta i żelaza”.....	300
Magdalena Olczyk: Zmiany strukturalne a konkurencyjność polskiego przemysłu	311
Artur Ostromęcki, Dariusz Zajac, Andrzej Mantaj: Wpływ zmian wybranych czynników produkcji na towarowość i strategię rozwoju gospodarstw rolnych	322
Mieczysław Piechnik: Aspekty infrastruktury regionalnej i jej wpływ na rozwój turystyki w makroregionie Polski Wschodniej w latach 2000-2010.....	333
Zbigniew Piepiora: Aktywna polityka przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych w województwie zachodniopomorskim – aspekty finansowe	345
Wojciech Piontek: Implikacje teorii wyboru publicznego dla budowy gospodarki niskoemisyjnej i zasobooszczędnej.....	361
Zdzisław W. Puślecki: Zmiany we wzajemnych zależnościach w polityce rolnej między WTO i Unią Europejską.....	371
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Koncepcja CSR w aspekcie pracowników na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu z województwa mazowieckiego.....	381
Józef Rudnicki: Czy podział akcji maksymalizuje bogactwo akcjonariuszy?	391

Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efektywność publicznych uczelni technicznych w Polsce w latach 2007-2009	403
Iwona Salejko-Szyszczyk: Ewolucja barier prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w Polsce	413
Anna Sieczko, Iлона Wyszyńska: Jakość usług w przedsiębiorstwie społecznym na przykładzie fundacji dzieciom „Zdążyć z Pomocą”	423
Magdalena Kinga Stawicka: Specjalne strefy ekonomiczne w Unii Europejskiej.....	434
Piotr Szajner: Wpływ reformy regulacji rynku cukru w UE na efektywność polskiego przemysłu cukrowniczego	444
Iwona Szczepaniak: Ocena poziomu samowystarczalności żywnościowej Polski w warunkach integracji i globalizacji gospodarczej	454
Piotr Szkudlarek: Polityka regionalna państwa w aspekcie budowy infrastruktury szerokopasmowej na przykładzie Polski Wschodniej.....	465
Paweł Szudra: Bariery lokalizacji małych przedsiębiorstw handlowych i usługowych.....	474
Agnieszka Ścianowska: Wpływ inwestycji współfinansowanych ze środków funduszu spójności na kształtowanie cen przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych.....	484
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Ewolucja aktywności innowacyjnej z perspektywy wielkości przedsiębiorstw w systemach regionalnych Polski.....	494
Marek Wigier: Efekty realizacji WPR w Polsce – doświadczenia i wyzwania w perspektywie do 2020 roku	504
Krzysztof Wiktorowski: Polityki i strategie rozwoju na tle systemu zarządzania rozwojem Polski.....	514
Tomasz Wojewodziec: Recesywne zachowania gospodarstw rolniczych prowadzonych przez przedsiębiorców ubezpieczonych w KRUS.....	523
Grażyna Wolska: Infrastruktura pocztowa w Polsce. Wybrane problemy badawcze	532
Agata Wójcik: Koszty i dochodowość polskich gospodarstw mlecznych należących do europejskiego stowarzyszenia producentów mleka w 2010 r.	542
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analiza sytuacji ekonomiczno-finansowej PGE – Polskiej Grupy Energetycznej SA.....	552
Józef Stanisław Zegar: Konkurencyjność ekonomiczna <i>versus</i> konkurencyjność społeczna w rolnictwie.....	563

Summaries

Franciszek Adamczuk: New development strategy for Euroregion Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – conditions and its evaluation.....	23
Piotr Adamczyk: Using the recommendations in investing process on the share market.....	33
Agata Balińska: Quality as a determinant of the competitiveness of rural tourism.....	42
Przemysław Borkowski: Feasibility study in the assessment of infrastructure project risk.....	52
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Selected aspects of property management in sustainable development process.....	64
Paulina Filip: Franchising as a system of cooperation and financing of enterprises.....	75
Małgorzata Fronczek: The significance of Russia as Polish partner in foreign trade in years 1995-2010.....	85
Marcin Gospodarowicz: The analysis of enterprise development in rural areas in Poland in the years 2006-2010.....	95
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prediction of ATM network development in Poland.....	105
Anna Grabowska: Investments in the market of art as a way for the diversification of the investment portfolio in times of crises on the financial markets.....	114
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Common agricultural policy as an element of actuating and protecting Polish agriculture.....	124
Renata Grochowska: European budget as a business game of Member States based on the Common Agricultural Policy's example.....	133
Marcin Jurewicz: Decentralization of the system of German chambers of commerce.....	141
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: The Common Agricultural Policy and the changes in functioning of the original production's sector in Poland.....	149
Lidia Kaliszczak: Premises and manifestations of shaping the climate encouraging local entrepreneurship.....	159
Renata Karkowska: Systemic risk – theory and analysis of reasons.....	169
Joanna Kenc: The effects of town twinning cooperation of the main cities of Lower Silesia Voivodeship.....	178
Ewa Kołoszyc: Risk management tools in agriculture after the reform of the CAP.....	187
Dorota Komorowska: Management efficiency of the selected types of organic and conventional farms.....	198

Elwira Leśna-Wierszółowicz: Problems of the protection of pension system in Poland in the context of complaints referring to the Insurance Ombudsman between 2008 and 2011	208
Janusz Majewski: Beekeeping in Poland – selected economic problems.....	218
Dominika Malchar-Michalska: The development of Polish agricultural sector in the perspective of the year 2030	228
Grażyna Mańczak: Foreign direct investments and Polish economy	239
Natalia Mańkowska: E-government and competitive ability of the economy	249
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Salek-Imińska, Monika Zajkowska: Restructuring as a form of implementation of organizational changes on the basis of Energa-Operator SA	259
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Issues of multi-territorial farms in Polish legislation	269
Danuta Miłaszewicz: Progress towards sustainable development as a criterion of economic evaluations	279
Andrzej Miszczuk: Socio-economic transborder links of peripheral region (on the example of eastern Poland).....	290
Bartłomiej Moszoro: The importance of innovation of enterprises in the strategy of economic change management at the regional level	299
Janusz Myszczyzyn: Reasons and economic consequences of protectionist policy on the example of the “union of rye and iron”	310
Magdalena Olczyk: Structural changes and competitiveness in the Polish industry	321
Artur Ostromięcki, Dariusz Zając, Andrzej Mantaj: Influence of change of chosen factors of production on the marketability and strategies of development of agricultural holdings	332
Mieczysław Piechnik: Aspects of regional infrastructure and its impact on the development of tourism in the macroregion of eastern Poland in the years 2000-2010.....	344
Zbigniew Piepiora: Active policy of natural disasters prevention in West Pomeranian Voivodeship – financial aspects	360
Wojciech Piontek: Implications of the public good theory for the creation of low carbon and resource-efficient economy.....	369
Zdzisław W. Puślecki: Changes in mutual interdependence between the WTO and the European Union in the agricultural policy	380
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Concept of CSR in the aspect of employees on the example of agribusiness enterprises from Mazowieckie Voivodeship.....	390
Józef Rudnicki: Do stock splits maximize shareholders’ wealth?.....	402
Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efficiency of public technical universities in Poland in 2007-2009.....	412

Iwona Salejko-Szyszcak: The evolution of the privatization barriers of public enterprises in Poland.....	422
Anna Sieczko, Iłona Wyszyńska: Quality of services delivered by non-government organisations based on an example of charity for children „Zdążyć z Pomocą”	433
Magdalena Kinga Stawicka: Special economic zones in the European Union	443
Piotr Szajner: Impact of the EU sugar market reform on the efficiency of Polish sugar industry	453
Iwona Szczepaniak: Assessment of the level of food self-sufficiency of Poland in the conditions of economic integration and globalization.....	464
Piotr Szkudlarek: Regional policy of the state in the context of construction of broadband infrastructure on the example of eastern Poland.....	473
Paweł Szudra: Barriers of location of small trading and service companies .	483
Agnieszka Ścianowska: The influence of the investments cofinanced from the Coherency Fund sources on the price policy of water-sewage companies	493
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Evolution of innovative activity from the perspective of size of companies in regional systems in Poland .	503
Marek Wigier: Effects of the CAP in Poland – experiences and challenges in the perspective to 2020	513
Krzysztof Wiktorowski: Development policies and strategies against the background of the system of development management of Poland.....	522
Tomasz Wojewodziec: Recessive behaviors of farms run by entrepreneurs insured by KRUS.....	531
Grażyna Wolska: Postal infrastructure in Poland. Selected research problems.....	541
Agata Wójcik: Costs and profitability of Polish dairy farms belonging to the European Dairy Farmers in 2010.....	551
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analysis of economic and financial situation of PGE SA	562
Józef Stanisław Zegar: Economic competitiveness versus social competitiveness in agriculture.....	573

Magdalena Olczyk

Politechnika Gdańska

ZMIANY STRUKTURALNE A KONKURENCYJNOŚĆ POLSKIEGO PRZEMYSŁU

Streszczenie: Przemysł stanowi jeden z najważniejszych strukturalnych komponentów polskiej gospodarki. Dotychczasowe analizy odnoszące się do roli przemysłu w Polsce koncentrują się wokół analizy udziału całego sektora lub jego działów w tworzeniu PKB czy też w generowaniu wartości dodanej i zatrudnienia. Podejście takie nie daje pełnego obrazu co do roli tego sektora w podnoszeniu konkurencyjności polskiej gospodarki. Dlatego też autorka, przy wykorzystaniu analizy rankingowej i wskaźników korelacji, podjęła próbę zidentyfikowania związków między zmianami strukturalnymi, jakie zachodzą w polskim przemyśle, a jego konkurencyjnością.

Słowa kluczowe: przemysł, konkurencyjność, zmiany strukturalne.

1. Wstęp

Konkurencyjność w teorii ekonomii należy do tych pojęć, które są często używane, ale niejednoznacznie zdefiniowane. Najstarsze definicje konkurencyjności odwołują się najczęściej do wyników danego kraju w wymianie międzynarodowej¹. Jednocześnie znaczna część ekonomistów utożsamia tę kategorię z produktywnością i z poziomem dobrobytu w danym kraju². Autorka z kolei patrzy na konkurencyjność przez pryzmat wzrostu i rozwoju gospodarczego. Taki sposób definiowania konkurencyjności zaproponowali J. Sachs i G. Stone w raporcie o konkurencyjności globalnej (Global Competitiveness Report), określając państwa konkurencyjne jako te, które „mają podstawy ekonomiczne do osiągnięcia szybkiego i wieloletniego wzrostu ekonomicznego, z uwzględnieniem poziomu dochodu narodowego w punkcie startu”³. Również jeden z bardziej znanych polskich ekonomistów zajmujących się tą problematyką, J. Bossak, rozumie przez nią „zdolność gospodarki do szybkiego

¹ Z. Wysokińska, *Konkurencyjność w międzynarodowym i globalnym handlu technologiami*, PWN, Warszawa-Lódź 2001, s. 37.

² K. Aiginger, *A framework for evaluating the dynamic competitiveness of countries*, „Structural Changes and Economics Dynamics” 1998, nr 9, s. 28.

³ M. Rodło, *Zmiany międzynarodowej konkurencyjności – strategia lizbońska w poszerzonej Unii Europejskiej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2003, s. 14.

i zrównoważonego rozwoju, zgodnego z ewolucją międzynarodowego układu gospodarczego⁷⁴. Oczywiście należy postawić pytanie, czy tak rozumiana konkurencyjność gospodarki/sektora/branży wiązana jest w literaturze ekonomicznej z kategorią zmian strukturalnych? Aby odpowiedzieć na to pytanie, warto zastanowić się, czym faktycznie są zmiany strukturalne?

Zmiany strukturalne to również jedno z tych pojęć w ekonomii, które są nieprecyzyjnie zdefiniowane. Według E. Silvy, w literaturze ekonomicznej istnieje co najmniej dziewięć jakże różnych konotacji związanych pojęciem „zmiany strukturalne”⁷⁵. Cztery z nich dominują w publikacjach ekonomicznych. Po pierwsze, termin ten odnosi się do zmian w strukturze gospodarczej rozumianej jako zmiany w rozkładzie aktywności produkcyjnej w gospodarce, szczególnie do zmian w dystrybucji czynników produkcji w różnych sektorach, w zatrudnieniu, w regionach gospodarczych, w rodzajach towarów i usług wytworzonych⁶. Na takim właśnie rozumieniu zmian strukturalnych autorka zamierza się w tej pracy koncentrować. Po drugie, równie często za zmiany strukturalne uznawane są zmiany w rozumieniu komponentów/składników (np. konsumpcja, inwestycje, eksport, import), tworzących zagregowane wskaźniki ekonomiczne (takie jak np. produkt krajowy brutto). Po trzecie, należy również zwrócić uwagę na użycie terminu „zmiany strukturalne” rozumianego jako zmienna egzogeniczna w wielu modelach ekonometrycznych, traktowana często jako zmienna stała w czasie. Po czwarte, ostatnie, najnowsze podejście do określenia zmian strukturalnych koncentruje się na zrozumieniu ich szeroko jako proces zmian nie tylko w strukturze gospodarczej, ale jednocześnie w szeroko rozumianym otoczeniu instytucjonalnym⁷.

Na pytanie, czy tak zdefiniowane pojęcia konkurencyjności i zmian strukturalnych w gospodarce/sektorze/branży są analizowane łącznie w literaturze ekonomicznej, należy udzielić twierdzącej odpowiedzi. Analiza bowiem bibliometryczna najbardziej popularnych publikacji dotyczących zmian strukturalnych pokazuje, że są one najczęściej wiązane właśnie z koncepcją wzrostu i rozwoju gospodarczego, rozwoju produkcji przemysłowej, zmian technologicznych i innowacji, handlu zagranicznego, zatrudnienia i migracji⁸. Wystarczy wspomnieć, iż najczęściej cytowaną pozycją w literaturze światowej, odnoszącą się do zmian strukturalnych jest książka L. Pasinetti⁹ o wzroście i zmianach strukturalnych, a w 2000 r. prawie

⁴ J. Bossak, *Zmiany międzynarodowej konkurencyjności głównych krajów kapitalistycznych i ich konsekwencje dla stosunków Polski z zagranicą*, I KiCHZ, Warszawa 1989, s. 94.

⁵ E.G. Silva, A.A Teixeira, *Survey structural change: seminal contributions and a bibliometric account*, "Journal of Structural Change and Economic Dynamics" 2008, s. 276.

⁶ F. Machlup, *Essays in Economic Semantics*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1963.

⁷ R. Nelson, S. Winter, *An Evolutionary Theory of Economic Change*, Harvard University Press, 1982.

⁸ E.G. Silva, wyd. cyt.

⁹ L. Pasinetti, *Structural Change and Economic Growth. A Theoretical Essay on the Dynamics of the Wealth of Nations*, Cambridge University Press, 1981.

$\frac{1}{5}$ wszystkich publikacji dotyczących zmian strukturalnych odniosła się w swej treści do koncepcji wzrostu¹⁰.

Nie brakuje również empirycznych analiz dotyczących jednoczesnego badania zmian strukturalnych w produkcji (często wybranego sektora) i zmian we wroście gospodarczym. Największy wkład w tej materii należy przypisać pracom P. Rosenstein-Rodana (lata 40.), W. Rostowa (lata 60.), G. Dosiego, K. Paviotta i L. Soetego (lata 90.). Autorzy ci wskazują, iż poziom konkurencyjności wybranego sektora zależy przede wszystkim od przewagi technologicznej nad innymi sektorami, poziomu kosztów (głównie poziomu jednostkowego kosztu pracy) oraz od zorganizowania danego sektora (tj. od wielkości i struktury popytu, występowania korzyści skali, stopnia zróżnicowania produktów). Dlatego też w niniejszej pracy autorka będzie się starała odpowiedzieć na pytanie, czy istnieją zależności między zmianami strukturalnymi w polskim przemyśle a jego konkurencyjnością. Konkurencyjność ta będzie mierzona wynikami ekonomicznymi poszczególnych przemysłowych branż, implikującymi niejako zdolność tych branż do osiągania wzrostu i rozwoju. Przedmiotem badania będą branże przemysłowe należące do gałęzi przetwórstwo przemysłowe¹¹, a okresem badawczym będą lata 2000-2008.

2. Zmiany strukturalne w polskim przemyśle

W ostatniej dekadzie ubiegłego wieku w polskim przemyśle notowano dynamiczne zmiany strukturalne, związane z procesem transformacji całej polskiej gospodarki. Silnym procesom restrukturyzacyjnym w wielu branżach przemysłowych, polegającym na wroście produktywności i rosnącej specjalizacji, sprzyjał mocno rosnący w tym okresie stopień otwartości polskiej gospodarki. W drugiej dekadzie transformacji zmiany te były już zdecydowanie mniej dynamiczne. Pomimo że średnia stopa wzrostu produkcji przemysłowej w okresie 2000-2008 była blisko dwukrotnie wyższa od dynamiki wzrostu PKB, to udział przemysłu w tworzeniu PKB w 2008 r. (31,05%) pozostał w porównaniu z rokiem 2000 (31,7%) właściwie na niezmiennym poziomie¹².

Warto również podkreślić wysoki stopień stabilności struktury towarowej w obrębie sektora przemysłowego w latach 2000-2008 (zob. tab. 1). Wśród dziesięciu branż przemysłowych (top 10), mających największy udział w tworzeniu wartości dodanej w polskiej gospodarce w 2000 r., aż dziewięć z nich tworzyło tę elitarną grupę również osiem lat później. Niestety w większości są to branże tradycyjne, obejmujące produkcję nisko przetworzonych wyrobów (jak wyroby spożywcze, gu-

¹⁰ E.G. Silva, wyd. cyt.

¹¹ Ze względu na dostępność danych badania nad polskim przemysłem zostały ograniczone do przetwórstwa przemysłowego. Określenia „przemysł” i „przetwórstwo przemysłowe” na użytek tego artykułu będą traktowane jako synonimy.

¹² Obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD.Stat.

mowe, metalowe, pojazdy mechaniczne, działalność poligraficzna i wydawnicza). O dziwo, niezmiennosc w strukturze towarowej widać również wśród dziesięciu branż przemysłowych mających najmniejszy udział w tworzeniu wartości dodanej w Polsce (tab. 1). Do grupy tej zarówno w 2000, jak i w 2008 r. zalicza się takie branże, jak: produkcja statków, łodzi, statków powietrznych, taboru kolejowego, transportowego, sprzętu biurowego, jak również produkcja metali nieżelaznych, skór, wyrobów skórzanych, sprzętu audio-tv i telekomunikacyjnego.

Tabela 1. 10 branż w polskim przemyśle mających największy i najmniejszy udział w wartości dodanej w gospodarce polskiej w latach 2000 i 2008 (w %)

Rok 2000		Rok 2008	
Top 10		Top 10	
C15 wyroby spożywcze i napoje	3,10	C15 wyroby spożywcze i napoje	2,91
C29 maszyny i urządzenia	1,45	C28 wyroby metalowe z wyjątkiem maszyn i urządzeń	1,78
C26 pozostałe niemetaliczne surowce mineralne	1,39	C26 pozostałe niemetaliczne surowce mineralne	1,48
C28 wyroby metalowe z wyjątkiem maszyn i urządzeń	1,27	C29 maszyny i urządzenia	1,43
C22 działalność poligraficzna i wydawnicza	1,26	C34 pojazdy mechaniczne, przyczepy, naczepy	1,25
C24 wyroby chemiczne z wyjątkiem farmaceutyków	1,06	C25 wyroby gumowe i plastikowe	1,16
C25 wyroby gumowe i plastikowe	0,95	C24 wyroby chemiczne z wyjątkiem farmaceutyków	0,95
C20 drewno, wyroby z drewna i korka	0,87	C22 działalność poligraficzna i wydawnicza	0,90
C36 pozostałe wyroby przemysłowe	0,82	C36 pozostałe wyroby przemysłowe	0,92
C18 odzież	0,70	C22 działalność poligraficzna i wydawnicza	0,90
Bottom 10		Bottom 10	
C37 recykling	0,08	C30 sprzęt biurowy, komputerowy, księgujący	0,05
C352A9 pozostały tabor kolejowy i transportowy	0,09	C353 statki powietrzne i kosmiczne	0,09
C353 statki powietrzne i kosmiczne	0,11	C37 recykling	0,11
C30 sprzęt biurowy, komputerowy, księgujący	0,12	C352A9 pozostały tabor kolejowy i transportowy	0,14
C272T32 metale nieżelazne	0,13	C272T32 metale nieżelazne	0,14
C16 wyroby tytoniowe	0,20	C32 sprzęt audio-tv, telekomunikacyjny	0,19
C19 skóra, wyroby skórzane, obuwie	0,20	C351 budowa i naprawa statków i łodzi	0,22
C351 budowa i naprawa statków i łodzi	0,29	C19 skóra, wyroby skórzane, obuwie	0,23
C2423 wyroby farmaceutyczne	0,31	C18 odzież	0,35
C32 sprzęt audio-tv, telekomunikacyjny	0,31	C17 tekstylia	0,35

Źródło: obliczenia własne na podstawie bazy STAN.

Oczywiście należy postawić pytanie, czy najważniejsze branże w polskim przemyśle, generujące w największym stopniu wartość dodaną, należą jednocześnie do tych o największej stopie wzrostu?

Analiza tabeli 2 nie pozwala twierdząco odpowiedzieć na to pytanie. Zaledwie cztery (na dziesięć) najbardziej dynamicznie rosnące branże przemysłowe w latach 2000-2008 należały jednocześnie do grupy mającej największy udział w generowaniu wartości dodanej w tym okresie. Są to takie branże, jak: pojazdy mechaniczne, wyroby metalowe, wyroby gumowe i plastikowe oraz pozostałe wyroby przemysłowe. Co gorsza, aż trzy branże, tj. produkcja wyrobów spożywczych, chemicznych, produkcja poligraficzna i wydawnicza, tworzące grupę branż o największym wkładzie w tworzenie wartości dodanej w gospodarce polskiej w 2008 r., należały jednocześnie do tych notujących najniższe w tym okresie stopy wzrostu.

Tabela 2. 10 branż w polskim przemyśle mających najniższą i najwyższą stopę wzrostu produkcji w latach 2000 i 2008 (w %)

Top 10	Stopa wzrostu 2000-2008	Średnia roczna stopa wzrostu
C16 wyroby tytoniowe	198,11	24,76
C34 pojazdy mechaniczne, przyczepy, naczepy	196,84	24,61
C352A9 pozostały tabor kolejowy i transportowy	148,05	18,51
C28 wyroby metalowe z wyjątkiem maszyn i urządzeń	117,57	14,70
C37 recykling	108,47	13,56
C25 wyroby gumowe i plastikowe	90,00	11,25
C31 pozostałe maszyny i urządzenia elektryczne	81,08	10,13
C19 skóra, wyroby skórzane, obuwie	78,68	9,84
C2423 wyroby farmaceutyczne	77,36	9,67
C36 pozostałe wyroby przemysłowe	74,41	9,30
Bottom 10	Stopa wzrostu 2000-2008	Średnia roczna stopa wzrostu
C15 wyroby spożywcze i napoje	46,05	5,76
C24 wyroby chemiczne z wyjątkiem farmaceutyków	39,57	4,95
C353 statki powietrzne i kosmiczne	35,17	4,40
C20 drewno, wyroby z drewna i korka	34,74	4,34
C33 sprzęt medyczny, optyczny, precyzyjny	27,30	3,41
C351 budowa i naprawa statków i łodzi	18,56	2,32
C17 tekstylia	15,87	1,98
C22 działalność poligraficzna i wydawnicza	10,73	1,34
C32 sprzęt audio-tv, telekomunikacyjny	-3,95	-0,49
C18 odzież	-22,08	-2,76
C30 sprzęt biurowy, komputerowy, księgujący	-29,06	-3,63

Źródło: obliczenia własne na podstawie bazy STAN.

Powyższa analiza wskazuje więc na niewielkie zmiany w strukturze polskiego przemysłu w latach 2000-2008, pokazując jednocześnie dużą dysproporcję w dyna-

mice wzrostu obrotów w poszczególnych branżach i ich roli w tworzeniu wartości dodanej.

3. Konkurencyjność gospodarki a zmiany strukturalne w polskim przemyśle

Aby zweryfikować hipotezę, iż zmianom w strukturze przemysłu towarzyszą zmiany w konkurencyjności poszczególnych branż, autorka wybrała do tej analizy kilka wskaźników – miar konkurencyjności. Mianowicie wzięła pod uwagę trzy grupy wskaźników świadczących o konkurencyjności danej branży – wskaźniki zyskowności, efektywności oraz intensywności inwestycji. Jako wskaźniki zyskowności zostały wykorzystane mierniki: zysk/przychody oraz wartość dodana/przychody. Efektywność poszczególnych branż przemysłowych została zmierzona przez wskaźniki wartość dodana/zatrudnienie, miernik produkcja/zatrudnienie oraz wskaźnik przychody/zatrudnienie. Ponadto w ocenie wyników ekonomicznych polskich branż przemysłowych wykorzystany został wskaźnik intensywności inwestycji stanowiący iloraz wartości inwestycji do przychodów. Wybór tych wskaźników wynikał nie tylko z dostępności danych, ale z faktu, że poziom tych wskaźników trafnie informuje o długookresowej zdolności poszczególnych branż do ich wzrostu i rozwoju.

Autorka w pierwszej kolejności dokonała analizy wszystkich branż przemysłowych pod kątem wybranych wskaźników. Sumaryczne zestawienie zawierające pięć polskich branż przemysłowych o najlepszych (top 5) i najgorszych (bottom 5) wynikach ekonomicznych w latach 2000-2008, z podziałem na wybrane mierniki, zaprezentowano w tab. 3.

Analiza tab. 3 wskazuje na pewną „stabilność” wśród polskich branż przemysłowych, notujących najlepsze i najgorsze wyniki ekonomiczne w latach 2000-2008.

Produkcja wyrobów tytoniowych, tekstyliów, wyrobów skórzanych, koksu i produktów rafinacji ropy naftowej to w badanym okresie jednocześnie najbardziej zyskowne i efektywne branże w polskim przemyśle. Niestety, w większości reprezentują one grupę branż tzw. tradycyjnych, dodatkowo nisko zaawansowanych technologicznie. Z kolei miano najmniej zyskownych i najmniej efektywnych branż w polskim przemyśle w latach 2000-2008 przypadło produkcji statków powietrznych i kosmicznych, sprzętu biurowo-księgującego oraz sprzętu medyczno-optycznego.

Nieco odmienną grupę stanowią branże charakteryzujące się najwyższą i najniższą skłonnością do inwestycji. Do pierwszej grupy należą budowa i naprawa statków, produkcja statków powietrznych i kosmicznych, wytwarzanie taboru kolejowego i transportowego, produkcja wyrobów futrzanych. Co ważne, są to jednocześnie branże odznaczające się najmniejszą zyskownością i najniższą efektywnością w polskim przemyśle w latach 2000-2008. Z kolei branże mające najniższą stopę wzrostu wskaźnika intensywności inwestycji w badanym okresie, takie jak produkcja wyro-

bów tytoniowych, produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej, były jednocześnie branżami najbardziej zyskowymi i efektywnymi.

Tabela 3. Branże przemysłowe w Polsce osiągające najlepsze (top 5) i najgorsze (bottom 5) wskaźniki zyskowości, efektywności i zdolności do inwestowania w latach 2000-2008

Top 5	Stopa wzrostu (w %)	Bottom 5	Stopa wzrostu (w %)
zysk/przychody		zysk/przychody	
wyroby tytoniowe	256,0	pojazdy mechaniczne	-214,0
tekstylija	193,0	metale nieżelazne	-193,0
koks, produkty rafinacji ropy naftowej	142,0	żelazo i stal	-125,0
maszyny i urządzenia	124,0	pozostały tabor kolejowy i transportowy	-85,8
pozostałe wyroby przemysłowe	97,4	statki powietrzne i kosmiczne	-85,4
zysk/przychody		zysk/przychody	
wyroby tytoniowe	66,9	sprzęt biurowo-księgujący	-55,3
skóra, wyroby skórzane	45,5	sprzęt audio-TV	-51,2
pojazdy mechaniczne	17,5	pozostałe maszyny i urządzenia	-35,5
statki powietrzne i kosmiczne	7,7	sprzęt optyczny i medyczny	-33,3
budowa i naprawa statków	7,6	działalność poligraficzno-wydawnicza	-33,1
wartość dodana/zatrudnienie		wartość dodana/zatrudnienie	
metale nieżelazne	442,0	sprzęt biurowo-księgujący	-62,9
wyroby tytoniowe	268,0	sprzęt audio-TV	-25,1
koks, produkty rafinacji ropy naftowej	243,0	statki powietrzne i kosmiczne	3,6
skóra, wyroby skórzane	138,0	działalność poligraficzno-wydawnicza	5,2
żelazo i stal	109,0	sprzęt optyczny i medyczny	7,3
produkcja/zatrudnienie		produkcja/zatrudnienie	
wyroby spożywcze i napoje	596,0	sprzęt optyczny i medyczny	-41,0
skóra, wyroby skórzane	270,0	pozostały tabor kolejowy i transportowy	3,4
koks, produkty rafinacji ropy naftowej	126,0	działalność poligraficzno-wydawnicza	24,4
pozostałe maszyny i urządzenia elektryczne	112,0	wyroby metalowe	24,8
pozostałe niemetaliczne surowce mineralne	108,0	statki powietrzne i kosmiczne	32,4
przychody/zatrudnienie		przychody/zatrudnienie	
metale nieżelazne	651,0	sprzęt biurowo-księgujący	-17,2
żelazo i stal	347,5	statki powietrzne i kosmiczne	-3,7
drewno i wyroby drewniane	129,0	budowa i naprawa statków	3,8
pozostałe maszyny i urządzenia	121,9	pojazdy mechaniczne	37,5
wyroby tytoniowe	121,4	recykling	42,4
inwestycje/przychody		inwestycje/przychody	
tekstylija	13,3	wyroby chemiczne z wyjątkiem farmaceutycznych	-33,9
wyroby futrzane	9,4	koks, produkty rafinacji ropy naftowej	-32,3
budowa i naprawa statków	6,9	wyroby tytoniowe	-31,6
statki powietrzne i kosmiczne	6,7	pozostałe niemetaliczne surowce mineralne	-30,5
pozostały tabor kolejowy i transportowy	6,3	papier i wyroby papierowe	-28,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie bazy STAN.

Można więc postawić hipotezę, iż w polskim przemyśle w latach 2000-2008 zdolność do osiągania zysków i poprawy efektywności produkcji nie szła w parze ze skłonnością do inwestowania w badanych branżach.

Aby zweryfikować powyższą hipotezę, autorka, wykorzystując wskaźnik korelacji Spearmana, odniosła wyniki ekonomiczne wszystkich badanych branż przemysłowych do ich udziałów w generowaniu wartości dodanej i przychodów w polskim przemyśle w latach 2000-2008 (zob. tab. 4). Przeprowadzona analiza pozwoliła zauważyć istotną, pozytywną korelację między zyskowością a wielkością udziału polskich branż w generowaniu wartości dodanej. Co ważne, zależność ta z czasem stała się coraz bardziej istotna, tj. wskaźnik korelacji między ww. zmiennymi wzrósł z poziomu 0,23 w latach 2000-2003 do poziomu 0,32 w latach 2004-2008. Z kolei zyskowość polskich branż przemysłowych nie szła w parze z ich udziałem w generowaniu przychodów w przemyśle.

Tabela 4. Wskaźniki korelacji Spearmana dla udziału branż przemysłowych w generowaniu wartości dodanej i przychodów w polskim przemyśle oraz wskaźników konkurencyjności w latach 2000-2008, 2000-2003 i 2004-2008

2000-2008		
	wartość dodana	przychody
Wartość dodana/przychody	0,06	-0,31
Zysk/przychody	0,31	0,04
Inwestycje/przychody	0,32	0,15
Przychody/zatrudnienie	-0,05	0,22
Wartość dodana/zatrudnienie	0,04	0,13
Produkcja/zatrudnienie	0,03	0,26
2000-2003		
	wartość dodana	przychody
Wartość dodana/przychody	0,15	-0,28
Zysk/przychody	0,23	0,01
Inwestycje/przychody	0,31	0,16
Przychody/zatrudnienie	-0,18	0,13
Wartość dodana/zatrudnienie	-0,09	-0,02
Produkcja/zatrudnienie	-0,13	0,16
2004-2008		
	wartość dodana	przychody
Wartość dodana/przychody	0,01	-0,34
Zysk/przychody	0,32	0,07
Inwestycje/przychody	0,35	0,18
Przychody/zatrudnienie	-0,04	0,24
Wartość dodana/zatrudnienie	0,03	0,14
Produkcja/zatrudnienie	0,05	0,28

Źródło: obliczenia własne na podstawie bazy STAN.

Ponadto w przemyśle polskim występuje znacząca, dodatnia korelacja między skłonnością do inwestowania, mierzoną wskaźnikiem inwestycji do przychodu, i udziałem branż przemysłowych zarówno w tworzeniu wartości dodanej, jak i w generowaniu przychodów. Oznacza to, iż branże najbardziej skłonne do inwestycji są jednocześnie tymi mającymi największy udział w całkowitych przychodach zarówno w przemyśle, jak i w wartości dodanej.

Z kolei do bardzo ciekawych wniosków doprowadziła analiza korelacji między miernikami efektywności branż przemysłowych a udziałem tych branż w tworzeniu wartości dodanej i generowaniu obrotów. Okazuje się, iż efektywność branż przemysłowych nie jest związana w ogóle z ich udziałem w generowaniu wartości danej. Dla wszystkich trzech wybranych wskaźników efektywnościowych, tj. przychody/zatrudnienie, wartość dodana/zatrudnienie, produkcja/zatrudnienie, wskaźniki korelacji do ich udziałów w całkowitej wartości dodanej w przemyśle kształtowały się we wszystkich trzech badanych okresach, tj. 2000-2003, 2004-2008, 2000-2008, na poziomie bliskim zeru.

Natomiast silnie zaskakująca i pozytywnie skorelowana była wielkość wszystkich miar efektywności z udziałem poszczególnych branż w całkowitych obrotach w przemyśle w latach 2000-2008. Oznacza to, iż w polskim przemyśle zdolność do generowania coraz to wyższych przychodów i powiększania swojej roli w tym zakresie w całej gałęzi przemysłu związana jest z podnoszeniem efektywności w tych branżach.

4. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza zmian strukturalnych i zmian konkurencyjności w obrębie branż przemysłowych w Polsce w latach 2000-2008 pozwala wyciągnąć kilka wniosków.

Rola przemysłu w gospodarce polskiej, mierzona jego udziałem w produkcji krajowym brutto, nie zmieniła się w badanym okresie. Również zmiany w jego strukturze, analizowane na podstawie zmian udziałów poszczególnych branż w tworzeniu wartości dodanej w przemyśle w latach 2000-2008, należy określić mianem niewielkich. O tej „stabilności strukturalnej” świadczą nieznaczące zmiany w grupie branż (top 10) o największym udziale w generowaniu wartości dodanej w przemyśle w latach 2000 i 2008. Natomiast istnieją dość znaczne różnice w grupie branż należących do tych najbardziej dynamicznie rozwijających się w latach 2000-2008 (tj. mających największą stopę wzrostu obrotów) i grupie przemysłowych branż o największym udziale w tworzeniu wartości dodanej w przemyśle w badanym okresie. Świadczy to o dużej różnicy między strukturą popytu na polskie wyroby przemysłowe a strukturą produkcji przemysłowej.

Ciekawych wniosków dostarczyła również analiza korelacji między wynikami ekonomicznymi poszczególnych branż (zyskownością, efektywnością, jak również skłonnością do inwestycji) a ich udziałami w generowaniu wartości dodanej i przy-

chodów w przemyśle. Branże ze znacznym udziałem w generowaniu wartości dodanej w przemyśle należały w badanym okresie jednocześnie do branż najbardziej zyskownych i odznaczających się dużą skłonnością do inwestowania. Oznacza to, że zmianom strukturalnym w polskim przemyśle towarzyszą pozytywne zmiany w poziomie ich konkurencyjności, mierzonej stopniem ich zyskowności oraz skłonnością do inwestowania.

Literatura

- Aiginger K., *A framework for evaluating the dynamic competitiveness of countries*, "Structural Changes and Economics Dynamics" 1998, no. 9.
- Alvarez I., Fontfria A., Diaz de la Guardia C., *Structural changes and competitiveness in Spanish manufacturing industry*, Working Papers del Instituto Complutense de Estudios Internacionales, Universidad Complutense de Madrid, Instituto Complutense de Estudios Internacionales, 2005.
- Bossak J., *Zmiany międzynarodowej konkurencyjności głównych krajów kapitalistycznych i ich konsekwencje dla stosunków Polski z zagranicą*, IkiCHZ, Warszawa 1989.
- Dosi G., Pavitt K., Soete L., *The Economics of Technical Change and International Trade*, Harvester Wheatsheaf, London 1990.
- Fonfria A., Diaz de la Guardia C., Álvarez I., *The role of technology and competitiveness policies: a technology gap approach*, "Journal of Interdisciplinary Economics" 2002, vol. 13.
- Machlup F., *Essays in Economic Semantics*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs 1963.
- Nelson R., Winter S., *An Evolutionary Theory of Economic Change*, Harvard University Press, 1982.
- Pasinetti L., *Structural Change and Economic Growth. A Theoretical Essay on the Dynamics of the Wealth of Nations*, Cambridge University Press, 1981.
- Rodło M., *Zmiany międzynarodowej konkurencyjności – strategia lizbońska w poszerzonej Unii Europejskiej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2003.
- Rostow W., *The stages of economic growth. A non-communist manifesto*, Cambridge University Press, Cambridge 1960.
- Silva E.G., Teixeira A.A., *Survey structural change: seminal contributions and a bibliometric account*, "Journal of Structural Change and Economic Dynamics" 2008.
- Wysokińska Z., *Konkurencyjność w międzynarodowym i globalnym handlu technologiami*, PWN, Warszawa-Lódź 2001.

STRUCTURAL CHANGES AND COMPETITIVENESS IN THE POLISH INDUSTRY

Summary: Industry is one of the major structural components of the Polish economy. Previous studies, concerning the role of industry in Poland, focused on the analysis of the participation of the entire sector or particular sectors in GDP or on the generation of value added and employment. This approach does not give full understanding what the role of this sector in the improvement of competitiveness of Polish economy is. Therefore, the author using the ranking analysis and correlation indicators, attempts to identify relationships between the structural changes taking place in Polish industry and its competitiveness.

Keywords: industry, competitiveness, structural changes.